

Psychologie výchovy a vzdělávání PSY710

Fakulta sociálních studií MU
podzim 2010

Základní charakteristika:

Kurs je věnován úvodu do základních teoretických a metodologických otázek výchovy a vzdělávání z pohledu pedagogické a školní psychologie, studiu metod pedagogické a školní psychologie, širším souvislostem výchovy a vzdělávání ve škole a v rodině, speciálním tématům pedagogické a školní psychologie a speciálním a integrujícím tématům v rámci pedagogické a školní psychologie v návaznosti na další vědní disciplíny.

Určeno:

bakalářské studium psychologie, 3. rok studia.

Vyučující:

Mgr. et Mgr. Jan Mareš, Ph.D.

IVDMR FSS MU,

e-mail: jmares@fss.muni.cz (v předmětu zprávy, prosím, uvádějte kód kurzu – PSY710)

tel. 543 212 484,

konzultační hodiny – středa 10:00-11:30 (Joštova 10, FSS MU 2.53)

<http://www.fss.muni.cz/~jmares/>

Stanovení rozsahu studia a požadavky na ukončení kurzu

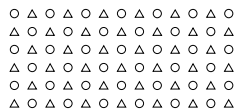
VÝSTUPY:

PŘEDPOKLADY UZAVŘENÍ KURZU:

V průběhu semestru student vypracuje **(1. podmínka)** „teoretickou“ **seminární práci na vybrané téma** (2 normostrany – bez literatury; 3600 znaků) - do **23.10.2010** Podle zadaných okruhů a svého zájmu si student vytipuje konkrétní téma, o kterém by se eventuálně chtěl dozvědět něco víc i nad rámec doporučené literatury a formou seminární práce prokáže schopnost pracovat pedagogicko-psychologickými teoriemi. Předpokládaná struktura práce: „Úvod – proč mne zajímá zvolené téma; hlavní teoretické přístupy k tématu s komentářem; Závěr - využitelnost poznatků v praxi“. Seznam použitých pramenů Modelovou představou může být písemná podoba „Popularizační přednášky psychologa pro učitele základní školy na dané téma“☺

Druhou seminární prací je **(2. podmínka)** **kasuistika vybraného problému** - do **27.11.2010** (2 normostrany). Téma (problém) by mělo být zvoleno přiměřeně úzké, aby je bylo možné zpracovat v požadovaném rozsahu. Primárním cílem kasuistiky je zjistit, zda je její pisatel schopen aplikovat dosud získané pedagogicko-psychologické poznatky na konkrétní výchovně-vzdělávací situaci či problém, který buď zažil sám jako student, rodič nebo učitel, nebo o kterém má dostatek informací

ze svého okolí a vyhledat odpovídající teorii a problém interpretovat. Sekundárním cílem je vybudovat soubor (anonymizovaných ☺) kasuistik pro využití při výuce předmětu. Příklady témat: „Má dcera přežila Golem efekt“, „Dětské naivní teorie mých sourozenců“, „Můj styl učení“ atd.

V názvu odevzdávaného souboru v ISu by mělo být jednoznačně patrné, zda se jedná o práci „přednáška“ (P.doc) nebo „kazuistika“ (K.doc). V textech obou seminárních prací student v hlavičce uvede své jméno, učo a používaný e-mail, čímž vyučujícím ušetří čas nutný k vyhledávání těchto informací v ISu. Děkujeme předem.

Rovněž si dovoluujeme upozornit, že IS uchovává původní název souboru, takže název dokumentu „plky_pro_blba.doc“ a jeho deriváty není úplně nejšťastnější, neboť bývá doplněn i údaji o autorovi ;)

Obě seminární práce odevzdá nejpozději v termínu elektronicky do patřičných složek v ISu.

3. Minimálně dvoutřetinová aktivní účast.

4. Zkouška je prováděna ve zkouškovém období písemnou formou. Zkouší se v rozsahu látky, který je dán níže uvedenými problémovými okruhy. Zkoušený odpovídá písemně během 45 min. Na 25 otázek (volné odpovědi, nucená volba). Správná odpověď je za 2 body.

Prosím studenty s SPU či sensorickým handicapem aby o svých specifických požadavcích na podobu výuky a zkoušky informovali vyučujícího co nejdříve.

Případné dotazy k seminárním pracím atd. vyučující rád zodpoví v diskuzním fóru předmětu v ISu.

PROBLÉMOVÉ OKRUHY:

1. Psychologie ve výchově a vzdělávání

Význam psychologických poznatků pro oblast výchovy a vzdělávání, vývoj přístupů v rámci oboru, profesní kvalifikace a možnosti uplatnění psychologů v oboru. Předmět pedagogické psychologie, školní psychologie. Metody získávání dat: pozorování, rozhovor, experiment, psychologické testy (s důrazem na výkonové a didaktické), dotazníky, analýza produktů činnosti.

workload: cca 230 stran

Literatura:

Čáp, Jan., Mareš, Jiří. Psychologie pro učitele. Vyd. 1. Praha: Portál 2001. 655 s. ISBN 80-7178-463-X (s. 19-243 - výběrově)

Doplňující literatura:

Fontana, David. Psychologie ve školní praxi : Psychology for teachers (Orig.). (Překlad Karel Balcar). Vyd. 1. Praha: Portál, 1997. 383 s. ISBN 80-7178-063-4.

Hrabal, Vladimír st., Hrabal, Vladimír ml. Diagnostika: Pedagogickopsychologická diagnostika žáka s úvodem do diagnostické aplikace statistiky. Vyd. 2. Praha: Karolinum 2002. 199 s. ISBN 80-246-0319-5.

Průcha, Jan. Moderní pedagogika: věda o edukačních procesech. Praha: Portál 1997.
internetové zdroje

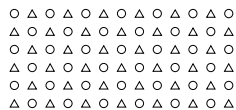
2. Psychologie výchovy

Aktuální otázky psychologie výchovy, kladení požadavků a kontrola plnění, odměny a tresty, slovní působení, osobní příklad, učitel v interakci se žáky, sociální skupiny a komunikace, výchova v činnostech, sebedeterminace a sebevýchova. Modely způsobu výchovy, výchovný styl, podmínky ovlivňující způsob (styl) výchovy, efekty způsobů výchovy, zjišťování způsobu výchovy. Výchova a vybrané aspekty osobnosti.

workload: min. 117 stran

Literatura:

Čáp, Jan., Mareš, Jiří. Psychologie pro učitele. Vyd. 1. Praha: Portál 2001. 655 s. ISBN 80-7178-463-X (s. 245-362)

Doplňující literatura:

Fontana, David. Psychologie ve školní praxi : Psychology for teachers (Orig.). (Překlad Karel Balcar). Vyd. 1. Praha: Portál, 1997. 383 s. ISBN 80-7178-063-4. (s. 185-273)

3. Psychologie učení

Teorie učení (aneb od asocianismu ke konstruktivismu). Chyba a učení. Učení ve školním kontextu. Individuální i skupinové formy a vlivy na učení. Dětské interpretace světa. Strukturování učiva, vyučovací a učební strategie. Učení z textu. Učení z obrazového materiálu. Styly učení. Autoregulace učení. Kompetence jako výsledek různých druhů učení.

workload: min. 152 stran

Literatura:

Čáp, Jan., Mareš, Jiří. Psychologie pro učitele. Vyd. 1. Praha: Portál 2001. 655 s. ISBN 80-7178-463-X (s. 373-525)

Doplňující literatura:

Pasch, Marvin a kol. Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině. Praha: Portál 1998. 416 s. ISBN 80-7178-127-4.

Mareš, Jiří. Styly učení žáků a studentů. Praha: Portál 1998. 239 s. ISBN 80-7178-246-7

4. Zvládání školní zátěže

Psychosociální stres, zvládání zátěže, vnímání a hodnocení zátěže žákem, faktory usnadňující a faktory komplikující zvládání zátěže, interakce učitel-žák, žáci-rodíče jako zdroj zátěže, diagnostika zvládání zátěže, typy žákovských zvládacích strategií, žákovské zvládání zátěže v širším kontextu, nácvik zvládacích strategií.

workload: min. 37 stran

Literatura:

Čáp, Jan., Mareš, Jiří. Psychologie pro učitele. Vyd. 1. Praha: Portál 2001. 655 s. ISBN 80-7178-463-X (s. 527-564)

Doplňující literatura:

Křivohlavý, Jaro. Psychologie zdraví. Praha: Portál 2001. 278 s. ISBN: 80-71785-51-2

Řehulka, Evžen. Psychohygienické otázky pedagogické psychologie. Vyd. 1. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 92 s.

5. Vztah mezi učitelem a žákem

Obtíže a chyby při poznávání osobnosti žáka. Shromažďování a zpracování údajů o osobnosti žáka. Pedagogickopsychologická diagnostika. Sociální interakce učitele a žáka. Golem efekt (Galathea, Pygmalion efekt). Studentské (žákovské) hodnocení výuky. Humor ve školní třídě.

workload: min. 37 stran

Literatura:

Čáp, Jan., Mareš, Jiří. Psychologie pro učitele. Vyd. 1. Praha: Portál 2001. 655 s. ISBN 80-7178-463-X (s. 365-372)

Mareš, Jiří - Křivohlavý, Jaro. Komunikace ve škole. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1995.

210 s. Centrum pro další vzdělávání. ISBN 80-210-1070-3. (s. 116-179)

Průcha, Jan. Moderní pedagogika: věda o edukačních procesech. Praha: Portál 1997.

Doplňující literatura:

Hrabal, Vladimír st., Hrabal, Vladimír ml. Diagnostika: Pedagogickopsychologická diagnostika žáka s úvodem do diagnostické aplikace statistiky. Vyd. 2. Praha: Karolinum 2002. 199 s. ISBN 80-246-0319-5.

Fontana, David. Psychologie ve školní praxi : Psychology for teachers (Orig.). (Překlad Karel

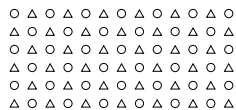
Balcar). Vyd. 1. Praha: Portál, 1997. 383 s. ISBN 80-7178-063-4.

6. Sociální prostředí školy a třídy

Sociální klima školní třídy: vymezení, terminologie, teoretické otázky, současné přístupy, využití poznatků, výzkumy v ČR, ovlivňování. Sociální klima školy: vymezení, terminologie, současné přístupy, metody měření, ovlivňování

workload: min. 31 stran

Literatura:

Čáp, Jan., Mareš, Jiří. Psychologie pro učitele. Vyd. 1. Praha: Portál 2001. 655 s. ISBN 80-7178-463-X (s. 565-596)

internet: <http://klima.pedagogika.cz/>

Doplňující literatura:

Mareš, Jiří - Křivohlavý, Jaro. Komunikace ve škole. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 210 s. Centrum pro další vzdělávání. ISBN 80-210-1070-3.

Lašek, J.: Klima tříd základních a středních škol a možnosti jeho měření. Aktuální otázky pedagogiky a psychologie (sborník), VŠP Hradec Králové 1997, s. 73 -84.

7. Pedagogická psychologie v souvislostech

Vývoj pedagogické psychologie, vztahy pedagogické psychologie k jiným vědám, zejména pedagogice. Struktura pedagogické psychologie. Vztahy mezi pedagogickou psychologií, školní psychologií a psychologií pro učitele. Výzkum v pedagogické psychologii, aplikace poznatků pedagogické psychologie v praxi.

workload: dle vlastní úvahy; min. 40 stran.

Literatura:

Čáp, Jan., Mareš, Jiří. Psychologie pro učitele. Vyd. 1. Praha: Portál 2001. 655 s. ISBN 80-7178-463-X

Průcha, Jan. Moderní pedagogika: věda o edukačních procesech. Praha: Portál 1997.

Fontana, David. Psychologie ve školní praxi : Psychology for teachers (Orig.). (Překlad Karel Balcar). Vyd. 1. Praha: Portál, 1997. 383 s. ISBN 80-7178-063-4.

internetové zdroje

POZNÁMKA K LITERATUŘE:

Základní zdroje:

Čáp, Jan., Mareš, Jiří. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 1. Praha: Portál 2001. 655 s. ISBN 80-7178- 463-X - je k dispozici ve studovně knihovny FSS MU a u všech dobrých knihkupců za 597,- Kč

Fontana, David. *Psychologie ve školní praxi : Psychology for teachers* (Orig.). (Překlad Karel Balcar). Vyd. 1. Praha: Portál, 1997. 383 s. ISBN 80-7178-063-4.

Hrabal, Vladimír st., Hrabal, Vladimír ml. Diagnostika: *Pedagogickopsychologická diagnostika žáka s úvodem do diagnostické aplikace statistiky*. Vyd. 2. Praha: Karolinum 2002. 199 s. ISBN 80-246-0319-5.

Mareš, Jiří - Křivohlavý, Jaro. *Komunikace ve škole*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 210 s. Centrum pro další vzdělávání. ISBN 80-210-1070-3.

Mareš, Jiří, Gavora, Peter. *Anglicko-český pedagogický slovník*. Praha: Portál 1999. 215 s. ISBN 80-7178-310-2.

Materiály k jednotlivým přednáškám a odkazy předmětu v ISu.

Následující tituly slouží pro doplnění a prohloubení poznatků:

Pasch, Marvin a kol. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha: Portál 1998. 416 s. ISBN 80-7178-127-4.

Průcha, Jan. *Moderní pedagogika: věda o edukačních procesech*. Praha: Portál 1997.

Slavin, Robert, E. *Educational Psychology: Theory and Practice*. Vyd. 8. Boston: Pearson, 2006. ISBN 0-205-45531-X. (*ukázky budou dostupné v ISu*).

Sternberg, Robert, J., Williams, Wendy, M. *Educational Psychology*. Boston, Allyn and Bacon, 2002. ISBN 0-321-01184-8. (*ukázky budou dostupné v ISu*).

Další volitelné a rozšiřující publikace jsou doporučovány v průběhu konzultací a jsou součástí prezentací ve studijních materiálech v ISu.

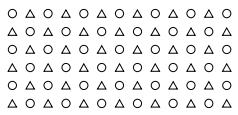
Starší publikace jen po konzultaci.

Vítané je využití internetových zdrojů jak při psaní prací, tak i při přípravě na zkoušku – např.:

<http://site.ebrary.com/lib/masaryk> (*funguje jen na počítačích v rámci MU, zjednodušeně řečeno...*)

<http://www.eric.ed.gov/>

<http://klima.pedagogika.cz/>
<http://www.studovna.cz/>

...rozhodně navštivte i el. zdroje dostupné přes knihovnu FSS MU – zejména databáze JSTOR, PROQUEST ad. (<http://knihovna.fss.muni.cz/KnihovnaFSS/eiz.php>)

Další seznam zajímavých odkazů bude průběžně aktualizován ve studijních materiálech v ISu.

